उद्यन् हि यथा सूर्य्यो नाशयत्यशुभं तमः । राजधर्म्मास्तथाऽलोक्यामाक्षिपन्त्यशुभां गतिं ।
तदर्थे राजधर्म्मान् हि मदर्थे त्वं पितामह । प्रब्रूहि भरतश्रेष्ठ त्वं हि धर्म्मभृतांवरः ।
आगमश्च परस्त्वत्तः सर्व्वेषां नः परन्तप । भवन्तं हि परं बुद्धौ वासुदेवोऽभिमन्यते । १९९५
॥ भीष्म उवाच ॥ नमो धर्म्माय महते नमः कृष्णाय वेधसे । ब्राह्मणेभ्यो नमस्कृत्य धर्म्मान् वक्ष्यामि शाश्वतान् ।
शृणु कार्त्स्न्येन मत्तस्त्वं राजधर्म्मान् युधिष्ठिर । निरुच्यमानान्नियतो यच्चान्यदपि वाञ्छसि ।
आदावेव कुरुश्रेष्ठ राज्ञां रञ्जनकाम्यया । देवतानां द्विजानाञ्च वर्त्तितव्यं यथाविधि ।
दैवतान्यर्चयित्वा हि ब्राह्मणांश्च कुरूद्वह । आनृण्यं याति धर्म्मस्य लोकेन च समर्च्यते ।
उत्थानेन सदा पुत्र प्रयतेथा युधिष्ठिर । न ह्युत्थानमृते दैवं राज्ञामर्थं प्रसाधयेत् । २००
साधारणं द्वयं ह्येतद्दैवमुत्थानमेव च । पौरुषं हि परं मन्ये दैवं निश्चित्य मुच्यते ।
विपन्ने च समारम्भे सन्तापं मास्म वै कृथाः । घटस्वेवं सदात्मानं राज्ञामेष परो नयः ।
न हि सत्यादृते किञ्चिद्राज्ञां वै सिद्धिकारकं । सत्ये हि राजा निरतः प्रेत्य चेह च नन्दति ।
ऋषीणामपि राजेन्द्र सत्यमेव परं धनं । तथा राज्ञः परं सत्यान्नान्यद्विश्वासकारणं ।
गुणवान् शीलवान् दान्तो मृदुर्धर्म्म्यो जितेन्द्रियः । सुदर्शः स्थूललक्ष्यश्च न भ्रश्येत सदा श्रियः । २००५
आर्जवं सर्व्वकार्य्येषु श्रयेथाः कुरुनन्दन । पुनर्नयविचारेण त्रयीसम्वरणेन च ।
मृदुर्हि राजा सततं लङ्घ्योभवति सर्व्वशः । तीक्ष्णश्चोद्विजते लोकस्तस्मादुभयमाचर ।
अदण्ड्याश्चैव ते पुत्र विप्राश्च वदताम्वर । भूतमेतत् परं लोके ब्राह्मणो नाम पाण्डव ।
मनुना चैव राजेन्द्र गीतौ श्लोकौ महात्मना । धर्म्मेषु खेषु कौरव्य हृदि तौ कर्त्तुमर्हसि ।
अद्भ्योग्निर्ब्रह्मतः क्षत्रमश्मनो लोहमुत्थितं । तेषां सर्व्वत्रगं तेजः स्वासु योनिषु शाम्यति । २०१०
अग्नो हन्ति यदाश्मानमग्निना वारि हन्यते । ब्रह्म च क्षत्रियो द्वेष्टि तदा सीदन्ति ते त्रयः ।
एवं कृत्वा महाराज नमस्या एव ते द्विजाः । भौमं ब्रह्म द्विजश्रेष्ठा धारयन्ति समर्चिताः ।
एवञ्चैव नरव्याघ्रलोकत्रय विघातकाः । निग्राह्या एव सततं बाहुभ्यां ये सुरीदृशाः ।
श्लोकौ चोशनसा गीतौ पुरा तात महर्षिणा । तौ निबोध महाराज त्वमेकाग्रमना नृप ।
उद्यम्य शस्त्रमायान्तमपि वेदान्तगं रणे । निगृह्णीयात् स्वधर्म्मेण धर्म्मापेक्षो नराधिपः । २०२५
विनश्यमानं धर्म्मं हि योऽभिरक्षेत् स धर्म्मवित् । न तेन धर्म्महा स स्यान्मन्युस्तन्मन्युमृच्छति ।
एवञ्चैव नरश्रेष्ठ रक्ष्या एव द्विजातयः । सापराधानपि हि तान् विषयान्ते समुत्सृजेत् ।
अभिशस्तमपि ह्येषां कृपायीत विशाम्पते । ब्रह्मघ्ने गुरुतल्पे च भ्रूणहत्ये तथैव च ।
राजदिष्टे च विप्रस्य विषयान्ते विसर्ज्जनं । विधीयते न शारीरं दण्डमेषां कदाचन ।
दयिताश्च नरास्ते स्युर्भक्तिमन्तो द्विजेषु ये । न कोषः परमोऽन्योऽस्ति राज्ञां पुरुषसञ्चयात् । २०२०
दुर्गेषु च महाराज षट्सु ये शास्त्रनिश्चिताः । सर्व्वदुर्गेषु मन्यन्ते नरदुर्गं सुदुस्तरं ।
तस्मान्नित्यं दया कार्य्या चातुर्व्वर्ण्ये विपश्चिता । धर्म्मात्मा सत्यवाक् चैव राजा रञ्जयति प्रजाः ।